

Pot ser eficaç una política de normalització lingüística?

■ JEAN-CLAUDE CORBEIL

LINGÜISTA

(TRADUCCIÓ: R.D.M.)

El redreçament lingüístic al Quebec i la normalització lingüística a Catalunya tenen un mateix doble objectiu: assegurar la supervivència d'una llengua i convertir-la en la llengua comuna de la vida col·lectiva. En aquest sentit, els dos països han adoptat disposicions jurídiques i han endegat plans d'acció per fer-les realitat. Aquestes polítiques lingüístiques poden ser eficaçes? De fet, hi ha dues maneres de respondre la qüestió. Primera resposta: l'èxit depèn de la manera com siguin concebudes i dels mitjans de què es disposi per dur-les a terme. Segona resposta: la possibilitat de modificar la situació de partida varia segons els dominis d'ús de la llengua, com a mínim si es jutja a partir de l'experiència quebequesa. Aquestes polítiques reïxen i reïxiran si mantenen les qualitats següents derivades del seu propi caràcter:

- Han de mirar d'assegurar el futur d'una llengua i la seva extensió dotant-la d'un estatut que en faci llengua dominant i definint-ne dominis i circumstàncies d'ús obligatori.
- Han de ser, doncs, **realistes** i s'han de basar en un coneixement exacte i detallat de la concurrència de les llengües en qüestió, el francès i l'anglès al Quebec, el català i l'espanyol a Catalunya. Quant a aquest punt, no es pot esperar d'aconseguir una situació d'unilingüisme com la d'aquells països on la llengua dominant és la llengua nacional, com passa en la majoria de països europeus, a Alemanya o a França, per exemple. Però es pot aconseguir una forma de bilingüisme que no comprometi l'estatut del francès o del català: autoritzar l'ús de l'altra llengua, l'anglès o l'espanyol, en circumstàncies precises determinades. Aquest realisme és particularment necessari en tot allò que té a veure amb l'ús de la llengua en el camp de l'economia, en el qual cal tenir en compte la distinció entre comunicacions internes i externes. Aquí cal conciliar tres objectius importants: la necessitat estratègica de fer del català o del francès llengües útils i indispensables per poder-se guanyar la vida (motivació econòmica de la

llengua); el dret dels clients a ser servits en la seva llengua (bilingüisme en els serveis i en la comercialització de productes); l'obligació de tenir en compte els impediments lingüístics del comerç interior d'Espanya (en espanyol), i del comerç internacional, on l'anglès domina com a *lingua franca*.

- Una política lingüística afecta tots els components de la societat, dins del respecte per la democràcia. En conseqüència, ha de ser **consensuada**, sostinguda per la majoria de la població i per una opinió pública vigilant. L'expressió d'una opinió pública en favor de la normalització lingüística és molt important, és l'únic contrapès als compromisos que podrien estar temptats d'adquirir els responsables polítics per fer front a les pressions de la minoria interna i de la resta del país.
- La política lingüística exigeix la contribució de diferents departaments, les administracions municipals, els mitjans de comunicació, les associacions, al Quebec les empreses paragovernamentals i privades, les associacions professionals, en definitiva de tothom qui té una forma de responsabilitat en l'ús públic de la llengua oficial. Ha de ser, doncs, **coherent**; les decisions dels intervinents en la qüestió lingüística no han de ser contradictòries, sinó que tothom ha de confirmar l'afirmació i la preeminència de la llengua oficial.
- Finalment, fa falta molt de temps per canviar profundament una situació lingüística inicial, com a mínim de vint a trenta anys. El temps de realització d'una política lingüística és, doncs, molt llarg, més llarg que el mandat d'un govern, més llarg que la paciència dels seus responsables. La voluntat política ha de ser **perseverant**, com els esforços de tots els qui treballen per dur a la pràctica la política lingüística. Cal, doncs, que els governs successius mantinguin el mateix objectiu d'aferrar la llengua oficial. I cal també que els responsables administratius no cedeixin per la impaciència (voler anar massa de pressa), pel descoratjament (el mite de Sísif) o per la temptació de considerar la seva tasca com un simple treball de funcionari (l'escepticisme de qui ja ho ha vist tot). Cal, per acabar, transmetre el projecte a les generacions que se-

gueixen, alhora que la voluntat, la determinació de mantenir el rumb; és a dir, recrear l'opinió pública d'una generació a l'altra, ja que amb el temps sovint hi ha una tendència a l'afebliment. Es tracta probablement del més difícil, sobretot perquè les raons inicials de la política lingüística acaben sent desconegudes o incompreses pels joves que no han viscut el període en què la seva llengua materna havia estat escarnida, prohibida, dominada.

Tot això són condicions generals que garanteixen l'eficàcia d'un pla de normalització. Assagem ara de ser més concrets a partir de l'experiència quebequesa. Avui ja es pot avaluar l'èxit de la *Charte de la langue française* camp per camp. Sense entrar en detalls, es pot proposar la classificació següent:

- Àmbits on l'aplicació de la *Charte* ha donat bons resultats, és a dir, on la situació s'ha transformat en favor del francès: l'administració pública, tot l'àmbit de l'ensenyament inclòs l'universitari, la llengua dels serveis professionals i en les empreses comercials, l'etiquetatge dels productes de consum, la llengua de treball (amb el matís que segueix).
- Àmbits on els progressos toquen sostre, on l'ús del francès arriba a un límit difícil de superar: la llengua de treball d'una banda, a causa de les noves tecnologies de comunicació, que augmenten el personal en les empreses que s'han de comunicar amb l'exterior del Quebec en una altra llengua, i a causa de la intensificació de l'ús de la informàtica en les aplicacions específiques; i la llengua de les transaccions, pels mateixos motius i en funció sobretot de la mundialització dels mercats.
- Àmbits exclosos de la legislació lingüística que romanen com a objectius socials a llarg termini però on els progressos del francès són lents: ús personal de la llengua, ús del francès com a llengua de convergència en les comunicacions individuals quan es troben locutors de llengües diferents, canvis lingüístics en favor del francès en els immigrants recents.

El que és cert és que la situació lingüística del Quebec ha canviat profundament gràcies a la *Charte de la langue française*, la qual cosa demostra que és possible modificar una situació en favor d'una llengua. ■